

היכלי תורה

שיעורי תורה

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי
הדף היומי

ערש"ק פרשת עקב יש אב תשסז ♦ דף היומי בבלי: יבמות צב ירושלמי: יומא א משנ"ב: סא:

קביעתו של החכם מכל אדם בהגדרתו 'כי עזה כמוות אהבה' (שה"ש ח ו), לא פוסחת על אהבת אב לבנו. לא רק שלא פוסחת, אלא קבועה היא ומושרשת יותר מכל דבר אחר. היא אינה תלויה באופיו, מצבו, או מעשיו של הבן, ואף לא נגזרת מהתייחסותו של הבן לאב. היא קיימת, זאת מציאות.

כתוצאה בלתי נמנעת מאותה מציאות - נובעת דאגתו לבנו. רצונו הטבעי והכנה להיטיב עמו. בראש מעיינותיו לא עומדות דאגותיו האישיות, אלא הצלחתו של בנו. לכשינגשו, יוכח ברורות טובתו של מי עדיפה, ובהיסטוריה מרובת ההקרבות האישיות עד כדי מסירת נפש של ממש - תבחן אימות דבריו.

נכון הוא שהטובה שבדרכים בהדרכת הבנים ליישור אורחות, הינה בדרכי נועם. בהבנה והסברה. אף ברי הוא שבדרך זו ניתן להשפיע, לבנות, לרומם, לווסת, ואף למנוע מרי. באופן זה גדלה הערובה לאריכות ימיהם של המסרים שנקנו - אף כשכבר אין "בשביל מי", אלא לו לבדו, גם כי יזקין לא יסור. אולם דרך זו, דרך המלך, תקפה בחינת 'לכתחילה', 'בדרך כלל'. אין ולא ייתכן 'כלל' שלא ייצא ממנו פרט חריג היוצא ממנו. פרט הכלול בו עוד מראשיתו של הכלל, קודם גילוי של פרט. פעמים שיבא הפרט לידי ביטוי בבן, אהוב ככל שיהיה, שבדרך כלל ישכיל עוד בדרך הטובה, אלא שייצא מפעם לפעם לקפיצות חפזות מן הכלל ויאלץ את האמונים על חינוכו להשכילו בדרך השונה, הקשה. ופעמים שיבא הפרט לביטוי אף בבן, אהוב עוד יותר, שההתייחסות כלפיו צריכה להיות תמידית בדרך שונה במהותה, בדרך הקשה, אבל תמיד, פשוט כי 'לא הולך'.

בפעם או בתקופה שצריכים מתכנניו לסתתו כדי שיצעד במסילה העולה בית א-ל; בהגותו ממנה, והסיתות קשה, ניתוח משהו, עלול הוא לתהות או אף לקרוא תיגר על יציבות אהבת אביו מייסרו. אך לא כן היא לבן משכיל. אדרבה, מעומק אהבתו ודאגתו אליו - מייסרו, כרופא המייסר ברפאותו, שכולו אינו אלא טובת החולה. ועדיין אין זו דוגמא מספקת להמשיל בעוסקנו באב ובנו. קשה הוא לאב הצריך להגיע לכך עוד יותר מקושיו של הבן, ובכל טצדקי שבעולם יבקש להשתמט ממטלה זו, אך ההכרח לא יגונה.

אהבת אב ובנו אינה אלא משל דהוי ורעוע לאהבת השי"ת אותנו; בניו, אהבה שאינה תלויה בדבר. ואף על פי כן גם בהנהגתו עמנו התנבא הנביא (זכריה יא ז) 'וארעה את צאן וגו' ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, וארעה את הצאן'. מצד אחד מקל נועם - 'מלשון נעימות ומתוק ואהוב' - מצודת ציון. ומצד שני מקל חובלים, כפשוטו. לפי מעשינו, עד שנתיישר.

אולם קשה לו עד מאוד לאבינו לייסרינו, אין זו אלא אפשרות אין-ברירה, כור היתוך למען נזכה ונירש, מעדיף הוא על הכל שכבר בראותנו את מקל החובלים - נסוג, נשפיל ראש, נשוב, וייסלח לנו. כמו אב האומר לבנו קודם הלקאתו "הלא יודע אני כך, בני, שכשאכך - תיכאב, ותיסוג. חזור נא בני אליי כעת, ואל תכריחיני לעשות מה בניגוד גמור לרצוני".

בנימה זו ביארו צדיקים את הפסוק הפותח את פרשתנו "והיה עקב תשמעון", עקב - סוף. ממש בתחנונים מבקש מאתנו הבורא יתברך להישיר דרכינו, כדי שיוכל להיטיב עמנו עד כדי "ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך וגו' ברוך תהיה מכל העמים" ושאר הברכות הנזכרות בפרשתנו. אולם יודע הוא בנו בניו, שאם נסרור - נלקה, והמכה תכאב עד שנחזור ונשמע לדבריו, האם לא חבל?! "והיה עקב תשמעון" - הלא בסוף, לאחר המכות, - תשמעו, האם כדאי?! הוי "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך".

הרב ישראל שפירא
מערכת מתיבתא

- היכל הפרשה.....עמוד 2
- הלכה למעשה.....עמוד 2
- כפתור ופרח.....עמוד 6

נושאי ה'דף' בעלון

- מצוות עונג שבת דאורייתא או דרבנן.....יבמות צב
- הנאה מעונג שבת.....יבמות צג
- נישואין עם עגונה שהמעיד על מיתת בעלה רוצה לישאנה.....יבמות צד
- אם יש לישא אשה בהיותו בן י"ח או י"ג.....יבמות צה
- ספר תורה שנפל.....יבמות צו
- כתיבת שם המחבר על ספרו.....יבמות צז
- פסיקת רב לעצמו.....יבמות צח

ב"ה זכינו בשבועות האחרונים לחלק אלפי ספרי 'אור החיים' שנודבו ע"י הנדיב החפץ בעילום שמו. על אף ריבוי הפניות והבקשות השתדלנו להיענות לרוב הפניות ובשבוע הקרוב תסתיים בעז"ה חלוקת הספרים לשיעורים

'בוא ברוך ה'

עמוד 7

מגידי שיעורים ומשתתפי השיעורים יכולים לשלוח אלינו חומר על סדר הדף היומי ואנו נשתדל לתת לכך במה בעלון את החומר ניתן להעביר ל: m-b@actcom.net.il

ידיעון כשרות

חדל

חדל המיובא מחו"ל מכיל לפעמים חומצות המופקות מיין, או חומץ המופק מיין ויש לקנותו רק בהשגחת מהדרין.

תחליף מלח

תחליף מלח מכיל רכיבים שונים ודרושה עליו השגחת מהדרין.

ממתיקים מלאכותיים

יש לדעת כי חלק גדול מהממתיקים המלאכותיים אינם מבושלים ואין להשתמש בהם בשבת בכלי ראשון ושני, ויש מחמירים אפ"י בכלי שלישי כשיד נכוית בו.

גני הבהאים - חיפה

מאחר שגן זה משמש כחלק ממקום תיפלה וכמרכז לדת הבהנים אפ"י אם נאמר שאינם עובדי ע"ז מ"מ אין נאה ליראי ה' להתהלך במקום זה.

הרה"ג חיים כץ שליט"א

לברורים בנושאי כשרות - מס' פקס: 04-8225074

עדכונים בנושאי כשרות ניתן לשלוח

לת.ד. 5717 חיפה

ארץ חטה ושערה וגפן וגו' ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' ארץ אשר אבניה ברזל וגו' ואכלת ושבעת וברכת וגו'

יש להבין, לאחר שפתח הכתוב בשבח פירותיה ותבואתה של ארץ ישראל, שמושפעת היא במאכל ובמשתה ונותנת לחם לשובע ליושבים עליה, היה לו לסמוך מיד את הפסוק 'ואכלת ושבעת וברכת' שבו נצטוונו לברך ברכת המזון לאחר האכילה. מה טעם ראה הכתוב להפסיק בינתים בפסוק 'ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת'.

ברם, גם פסוק זה, המשבח את ארץ ישראל בברזל ובנחשת המצויים בה, שבח הוא לה לעניין פירותיה. שאפילו ארץ קשה ויבשה, שממנה חוצבים ומוציאים עפרות ברזל ונחשת, יפה היא לגדל חטה ושעורה וגפן וגו', אם האדמה הגרועה שבארץ ישראל כך, קרקעות עידית שמנות ומשובחות על אחת כמה וכמה.

הפסוק 'ארץ אשר אבניה ברזל' המשך הוא לכתוב הקודם 'ארץ חטה ושעורה וגפן וגו'. היינו שאפילו 'ארץ אשר אבניה ברזל', גם היא 'ארץ חטה ושעורה', לפיכך מקומו של פסוק זה כאן, במקום בו נאמר שבח פירותיה של ארץ ישראל.

ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה

סוחר אמיד בא אצל רבי חיים מוולאזין וקבל בפניו על אסון שעומד לפקדו: 'שלחתי רפסודות טעונות עצים לפרוסיה, והנה אין משמר הגבול מרשה להכניסן, והריני עומד להתרושש'.

ניחמו רבי חיים: אל דאגה ה' יתברך יעזור.

בין כה וכה עלה בשוק מחיר העצים, והסוחר הרוויח אלפים רבים, בא אצל רבי חיים מלא שמחה וקרא: רבי עכשיו הרי אני רואה את ההשגחה מן השמים.

אמר לו רב חיים: רואה אתה בכך הגביר נבדל מן העני, העני רואה את ההשגחה בכל יום, הגביר רק פעם אחת בשנים רבות.

מה'נתא'

יצירות הפאר של תלמוד בבלי המבואר הוצאת "עוז והדר" מהדורת

"דרכי נועם"

חוברת אחת בחודש (30 דף) בכריכה רכה

הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

התוספת

- ביאורי הגמרא
- בעריכת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף

מחיר למו"ט ₪ 20

"ובלכתך בדרך"

2 חוברות בחודש (15 דף) בכריכה רכה

הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

התוספת

- ביאורי הגמרא
- בעריכת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- ילקוט ביאורים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח

מחיר למו"ט ₪ 30

פורמט פנינים

בכריכה קשה ומהודרת (בגודל 26 ס"מ)

הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

התוספת

- ביאורי הגמרא בעריכת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אוצרות הראשונים
- ביאורי רש"י
- ביאורי התוס'
- ילקוט ביאורים
- אוצר עיונים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח
- הדור והתור

מחיר למו"ט ₪ 72

המהדורה הגדולה

בכריכה קשה ומהודרת בהדפסה מאירת עיניים

הש"ס המפואר של "עוז והדר" (בתחילת הכרך - דפי הגמרא לפי הסדר, כולל המהרש"א) עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

התוספת

- ביאורי הגמרא בעריכת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אוצרות הראשונים
- ביאורי רש"י
- ביאורי התוס'
- ילקוט ביאורים
- אוצר עיונים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח
- הדור והתור

מחיר למו"ט ₪ 83

מוקד מצויים: 1800-22-55-66

מחנות אורח אורח יומי

מצוות עונג שבת דאורייתא או דרבנן

בש"ת רב פעלים (ה"ג או"ח סי' כב) חקר בענין עונג שבת אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, וכתב נפקא מינה בזה כיון שבמצוה מן התורה צריך לדקדק לכוון בלב ולומר בפה שהוא מקיים מצות עשה מן התורה, ואם היא מצוה מדרבנן יכוין בלבו ויאמר בפיו שהוא מקיים מ"ע מדרבנן, וכמבואר גם בסידור הרש"ש, ועל כן יש לדון בענין עונג שבת אם צריך לכוון בו לקיים מ"ע מדאורייתא או מצוה דרבנן. והביא ראיה מסוגייתינו שהיא מצוה מדאורייתא, שבבריתא למדו ממה שנאמר למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות וימים טובים, ופירש **רש"י** (ד"ה כל הימים) שלמדו מכאן להזהיר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל, ומשמע שהוא מדאורייתא. ומבואר בגמרא שמכח זה התירו להפריש תרומה שלא מן המוקף, ו**בתשובת הרשב"א** (ח"א סי' קכז) נשאל אם מה שאסור להפריש שלא מן המוקף הוא מדאורייתא או מדרבנן ואם הוא מדאורייתא איך הותר לצורך עונג שבת, וכתב שהוא מדאורייתא, ומה שהקשו שאם כן איך הותר לצורך עונג שבת ליכא לאקשווי מידי, שהרי התורה התירתה מדכתיב תלמד ליראה כל הימים. ומבואר שמצוות עונג שבת היא מדאורייתא. וכן כתב יונתן בן עזיאל בתרגום שלו בפרשת כי תשא על הפסוק (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, שתרגם וינטרון בני ישראל את שבתא למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם, ומבואר שסובר שעונג שבת הוא מצוה מן התורה ותרגם הפסוק בזה שהמצוה לעשות תפנוקי שבת. ודוחק לפרש דבריו שהוא אסמכתא בעלמא.

אבל **הרמב"ם** (שבת פ"ל ה"א) כתב ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשים ע"י הנביאים, ושבתורה הם זכור ושמור, ושנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. וכתב עוד (שם ה"ז) אי זה הוא עונג זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבוסס לשבת הכל לפי ממונו של אדם וכו', ומשמע שלדעתו אין מצוות עונג שבת אלא מדרבנן. ו**בערך השלחן** (סי' רמב סק"ג) כתב שלדעת **הרמב"ם** חיוב כבוד ועונג בשבת הוא מדברי סופרים, אבל להתענות בשבת נראה מדברי **הרמב"ם** (שבועות פ"א ה"ו) שאסור מן התורה וכמו שכתב **הרדב"ז**. ומדברי **הטור** (או"ח סי' תקנב) משמע דאין חובה על האדם לאכול בשר ולשתות יין בשבת, ודוקא אם נמנע משום אבל הוא דאסור.

והאריך שם בדברי האחרונים שיש מהם שנקטו שמצוות עונג שבת אינה אלא מדרבנן, ובדעת הרמב"ם יש פלוגתא, ומסיק דנראה עיקר כמ"ד עונג שבת דאורייתא, ולכן צריך לכוון האדם בלבו בעונג שבת, שהוא מקיים מצוות עשה מן התורה.

ובביאור הלכה (סי' רנ ס"א ד"ה ישנים) דן בענין מצוות הכנה לעונג שבת אם היא מן התורה, ובתוך דבריו דן במצוות עונג שבת עצמה אם היא מן התורה, ומסיק שאף שעונג הוא מדברי קבלה אבל עכ"פ סעודה בשבת וההכנה לזה מבעוד יום הוא דאורייתא לכמה פוסקים, עיי"ש.

הנאה מעונג שבת

והנה יש לדון אם מקיימים את מצוות עונג שבת באופן שהאדם נהנה מכך גם הנאה גשמית או לא, וכתב **הבן איש חי** בספרו **בן איש חיל בקונטרס שני אליהו** (דף כ): שהעושה מצוה שיש בה הנאת הגוף כאכילת מצה בליל פסח ועונג שבת ומצות עונה, ומכוין לשם מצוה וגם להנאת גופו, חשיב שפיר כמצוה מן המובחר, כדמוכח בגמרא (הוריות י'): לענין קרבן פסח שאמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ, משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה עליו נאמר צדיקים ילכו במ, ואחד אכלו לשם אכילה גסה (פרש"י, לא נתכוון לשם מצוה אלא לשם קינוח סעודה). עליו נאמר ופושעים יכשלו במ, אמר ליה ריש לקיש רשע קרית ליה, נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קאכיל. ומבואר שאפילו כשלא נתכוון לשם מצוה יצא ידי חובתו, וכן פסק **הרמב"ם** (חמץ ומצה פ"ו ה"ג), וכמו שביאר **הר"ן** (ראש השנה כח:): שבדבר של הנאה אין צריך כוונה, דדמי למה שנתבאר כיוצא בזה לענין איסורים (סנהדרין סב:): שהמתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה אף על פי שלא התכוון, שההנאה מחשיבתו כמתכוון, והכי נמי לענין מצוות כיון שנהנה באכילתו יצא ידי חובתו כאילו התכוון. ונמצא שכשמתכוין לשם מצוה וגם להנאת גופו חשיב נמי מצוה מן המובחר, ורק לא הוי מובחר גמור משופרי שופרי. ועיי' מה שנתבאר בזה לעיל (פ.).

ובקדושת לוי (פרשת ויצא) ביאר שהטעם שנתן הקב"ה מצוות אשר הגוף ג"כ נהנה מהם, כדי לזכך גם את הגוף בכדי שיכול לבוא אל המדרגה עם הנשמה וזה ע"י שמשבר את התאוות בעת עשיית המצווה ועושה הכל בכדי לקיים מצוות הבורא ולא בשביל הנאות כלל (וע"ע מה שנתבאר בזה לעיל (צ.)).

מכירת דבר שלא בא לעולם

אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם, בין במכר, בין במתנת בריא, בין במתנת שכיב מרע, כיצד מה שתוציא שדה זו מכור לך, מה שיוציא אילן זה נתון לך, תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני, או שאמר מה שתלד פרתי או שפחתי מכור לך או נתון לך, לא אמר כלום. ואפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום, [מיהו גבי אילן אם חנטו הפירות נחשב דבר שבא לעולם].

המוכר דבר שלא בא לעולם שניהם יכולים לחזור בהם אפילו אחר שתלד הפרה או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו לעולם, ואין חייבים לקבל מי שפרע. אולם אם קדם הלוקח ותפס את הפירות קודם שחזר בו הנותן או המוכר אין מוציאין את הפירות מידו. והוא הדין בשאר דברים שלא באו לעולם.

יש אומרים שכל מה שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אינו אלא באופן שמקנה לו בסתם, אבל אם אומר בפירוש שיקנה כשיהיה בעולם, קנה, אף על פי שבשעת הקנין אינו בעולם, ויש חולקין, וכן עיקר שלא קנה.

וכן האומר לחבירו שיקנה ממנו דמי היין לאחר שימכר היין נחשב לדבר שלא בא לעולם, אבל אם מכר לו את היין לדמיו קנה.

נישואין עם עגונה שהמעיד על מיתת בעלה רוצה לישאנה

בסוגייתנו מבואר שעד אחד נאמן בעדות יבמה להעיד שמת היבם והיא מותרת לשוק בלא חליצה. ויש לדון בדין עד אחד שמעיד לעגונה על מיתת בעלה או ליבמה על מיתת היבם והוא רוצה לישאנה אחר שיתירו אותה ב"ד, ואמנם לו הרי היא אסורה כמבואר בשו"ע (אה"ע סי' יב ס"א), ויש לדון אם מועלת עדותו להתירה על כל פנים לעלמא.

ודין זה לכאורה מפורש בהגהות רעק"א לשו"ע (שם) וז"ל, ואם העד אמר מת פלוני ואשא אשתו י"ל דגם לאחר לא תנשא עיין תשובות גינת ורדים (אה"ע כלל ג סי' א) עכ"ל, הרי מפורש לאיסורא. ודברי הגינת ורדים הם לענין אח שמעיד שמת אחיו ויכול לייבם את אשתו ובזה כתב שאינו נאמן, ולמד מזה רעק"א גם לענין עדות אדם אחר, אלא שנראה שרעק"א לא החליט הדבר אלא כתב כמסופק ש"ל שגם לאחר לא תנשא. ועיי' במה שיתבאר בזה לקמן (ק"ח:).

ובשו"ת בצל החכמה (ח"ב סי' ב) האריך לדון בדברי הגינת ורדים, וכתב שאף אם האומר מת אחי ואייבם את אשתו אינו נאמן להתירה אפילו לשאר אחים או לעלמא אחר מיתת היבם או אחר שיחלוץ לה וכמו שכתב בגנת ורדים הנ"ל, מכל מקום אין להכריח מזה שכן הדין גם בעד אחד דעלמא המעיד מת פלוני ואשא את אשתו, שלא יהיה נאמן להתירה אפילו לעלמא, דשאני אומר מת אחי ואייבם את אשתו דגרע טובא. ולא מיבעיא כשאין כאן אח אחר אלא הוא דהו"ל נוגע ממש שכיון שאמר מת אחי ואייבם אשתו דהיינו שאינו רוצה לחלוץ לה רק ליבמה, ונמצא שאי אפשר לה להנשא לאחר אלא להתיבם לו, וכיון שהוא נוגע גמור אין בעדותו כלום, ולכן גם אחר שימות אינה מותרת לעלמא. אלא גם כשיש אחים חוץ ממנו, הרי הוא מזקיקה עכ"פ בעדותו גם לעצמו, ולכן הרי הוא נוגע בעדותו ואינו נאמן. משא"כ בעד אחד דעלמא שאומר מת פלוני ואשא את אשתו, שאינו מזקיקה לעצמו כלל וברצונה תנשא לאיש אחר, שפיר י"ל דמהני עדותו להתירה עכ"פ לעלמא.

וכתב שלפי מה שכתב בחוסן ישועות (אה"ע סי' קנח, הביאו גם בגנו"ר שם), שבאומר מת אחי אפילו אם אינו אומר ואייבם את אשתו אינו נאמן כלל אפילו להתירה לשאר אחיו או לעלמא אחר שיחלוץ לה או אחר שימות היבם, וכ"כ עוד אחרונים, בלא"ה פשיטא שאין ללמוד מינה לעד אחד דעלמא, דבע"א דעלמא שמעיד סתם מת פלוני פשיטא דמהני עדותו להתירה לעלמא, וא"כ שפיר י"ל דה"ה באומר מת פלוני ואשא את אשתו.

לעדכון ורישום שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל - 03-543-5757

או לתד. 5717 חיפה

אם יש לישא אשה בהיותו בן י"ח או י"ג

במשנה מבואר שבן תשע שנים ויום אחד שנשא אשה ומת הרי זו פטורה מיבום וחליצה, וכתבו התוס' (ד"ה נשא) שאע"ג שלא תקנו רבנן נישואין לקטן כדרך שתקנו לקטנה מכל מקום אומר ר"י שאין איסור בנישואי קטן ואינה חשובה ביאת זנות, ומצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמר בהנשרפין (סנהדרין עו:): שעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו'.

וכתב בשו"ת משנה הלכות (ה"ד סי' קכו), על מה שכתב הט"ז (יו"ד סי' רסה סק"ג) במה שכתב בשו"ע (שם ס"א) שאם אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וקשה שהרי במעשים טובים מחוייב קודם היינו משנת י"ג והחופה מבן י"ח, ותירץ שאינו נענש בדיני שמים עד שיהיה בן עשרים ולכן החופה קודמת לעונש בדיני שמים על מעשים טובים. וקושיית הט"ז היא קושיית הב"י ושאר פוסקים, ועיין מדרש שמואל מה שכתב על המשנה בן עשרים לדדוף שהיינו שהוא נהיה בר עונשין, ובאמת מה שאין ב"ד של מעלה עונשין פחות מבן עשרים לאו דברי הכל הוא וכבר מצאנו בנדב ואביוהו שלא היו עדיין בני עשרים ונענשו, ובאמת היא מחלוקת הראשונים הרמב"ן ודעימיה אם למדים מאגדה זו שאמר יצחק דל עשרין דלא מענישין במס' שבת, ולפי"ז יתכן שגם בן י"ח לחופה אינו דברי הכל. ועיי' מה שנתבאר בזה לעיל (ע:).

וכתב במשנה הלכות שבעיקר נוסח הברכה יש לומר דמעיקרא לא קשיא מידי, לפי מה שאמרו בסנהדרין (עו:): ויבמות (סב:), ת"ר האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך. וכתבו התוס' שם שעל בניו נמי קאי שישאן סמוך לפרקן ולא רק על בנותיו, ואע"ג דקטן לא תקינו ליה רבנן נישואין מ"מ איסורא ליכא ואדרבה מצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך, וציין לדברי התוס' הנ"ל, וא"כ הרוצה לדעת כי שלום נווהו מצוה להשיא בנו סמוך לפרקו והיינו קודם שנעשה בר מצוה. וא"כ אתי שפיר שאומרים בסדר זה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, דחופה הוה קודם דסמוך לפירקו הוא. וכך היה באמת מנהג קצת צדיקי עמינו שהיו נוהגים כן, וידוע שגם מרן זקינו ר' עמרם חסידא לבש ביום אחד טלית ותפילין, שנשא אשה בשנת י"ג. ולפי"ז אתי שפיר דיוק הט"ז, שמתפללים שיכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים לדעת כי שלום אהלך וכנ"ל. ועיי"ש עוד מש"כ בזה.

נאמנות עדים פסולים להתיר יבמה

יש אומרים שנאמן עד אחד להעיד לאשה שמת בעלה, ומתיבמת על פיו, או שמת יבמה כדי שתוכל להינשא לשוק, או לומר שנוולד לבעלה בן או שמת בעלך ואחר כך מת בנך ותהא פטורה מן היבום. ואפילו עבד או שפחה או אשה או גוי מסיח לפי תומו, או עד מפי עד נאמן להעיד במיתת היבם כמו שנאמן במיתת הבעל, ודין עדות זו כדין עדות אשה כגון לענין עדים המכחישים זה את זה במיתת היבם, וכן לכל דבר.

ויש אומרים שאין עד אחד נאמן לומר שמת יבמה להתירה לעלמא, או מת בעלך ואחר כך מת בנך שלא הקילו להתיר בעד אחד אלא בעדות אשה. וכתבו הפוסקים שבמקום דחק ועיגון יש להקל.

ספר תורה שנפל

בש"ת מהר"י מברונא (סי' קכו) נשאל במי שנפלו לו תפילין בארץ כיצד יעשה. והשיב שכך ראה רבותיו מנהיגים שאם לא אכל בו ביום יתענה באותו יום אע"פ שלא קבל עליו מאתמול ומכל מקום מתפלל ענוו, כמו בתענית חלום שטוב יותר להתענות בו ביום ואפילו בשבת, כמו שאמרו בשבת (יא.), והטעם שצריך להתענות תענית חלום מיד הוא כיון שהראו לו מן השמים שצריך תשובה, ולכן גם בנפילת תפילין צריך להתענות מיד כיון שיש בזה סימן שצריך לעשות תשובה. ומבואר בדבריו שנקט שטעם התענית בתפילין שנפלו הוא כיון שנפילתם היא סימן שצריך לעשות תשובה על עוון אחר, ולא כיון שעל שפשעו בשמירת הספר תורה לכן נפל ועל כך צריכים להתענות. **ובש"ת דברי חיים** (יו"ד ח"א סי' ט) הסתפק בטעם התענית אם הוא משום שפשעו בשמירה או כיון שהוא סימן על עוון, ונפקא מינה כשנפל הספר תורה באונס, שאם טעם התענית הוא רק מחמת פשיעה אם כן כשנפל באונס אין צריכים להתענות. וכן נפקא מינה אם שאר העם הרואים בנפילת הספר ואינם אחראים בשמירתו צריכים גם כן להתענות, שאם החיוב הוא מחמת פשיעה אין חיוב תענית אלא לגבאי וחזן הכנסת שהם אחראים לדבר זה והתקלה יצאה מתחת ידם, אך אין לחייב מחמת כן בתענית את שאר הקהל הרואים, אך אם החיוב הוא מחמת סימן לעוון צריכים גם הרואים להתענות. ובדברי חיים הוכיח גם כן שחיוב התענית הוא מחמת סימן, ומחמת כן כתב שגם כשנפל שלא מחמת פשיעה חייבים להתענות, וגם הרואים צריכים להתענות. אך עיין **בדברי יואל** (ח"א סי' ז) מה שהקשה על **הדברי חיים**, עי"ש. וראה מה שנתבאר בזה בפניני הלכה (תענית טו. ומו"ק כו.), וראה **שו"ת יד אליעזר** (סי' קכו) ו**שו"ת מהרש"ם** (ח"ב סי' רסד) ו**שו"ת צבי לצדיק** (סי' מז).

ובש"ת הרי בשמים (תניינא סי' קלט) נשאל גם כן בזה בדבר מה שאירע בבראד לביל שמחת תורה שנת תרמ"ג שאיש אחד שמח ורקד בשעת ההקפות עם ספר תורה פסולה שבידו, ובין כה נפל חצי ס"ת לארץ כיון שחוטף התפירה של הס"ת היו קרועים, וגם למחרת בבוקר נטלו בני בית מדרש אחר את הספר תורה הזה להקפות וגם אצלם נפל חצי ס"ת לארץ, ונשאל אם צריכים הקהל להתענות. ואחר שזן בארוכה אם יש חיוב תענית בנפילת ס"ת פסולה, הסתפק אם יש לפטרם כיון שנפל הספר מחמת אונס, כיון שביום שמחת תורה שבני ישראל מפוזזים ומכרכרים וטרודים בשמחת התורה הרי הם כאנוסים שאין להם פנאי לשמור. אך הכריע שאין לפטרם מחמת כן, וגם כשנפל הספר תורה באונס צריכים להתענות, כיון שטעם התענית אינו מחמת שפשעו בשמירת הספר תורה אלא כיון שהנפילה היא סימן לעוונות שבידם, וכמו שנתבאר מדברי **מהר"י ברונא והדברי חיים**.

והוכיח כן בהרי בשמים ממה שאמרו בסוגייתנו, שמעשה היה בבית הכנת של טבריא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי בדין נגר שיש בראשו גלוסטרא, עד שנקרע ס"ת בחמתו, והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן היה. הרי שאף על פי שנקרע הספר תורה באונס בריתחא דאורייתא, אפ"ה נענשו על המקרה, ומכאן שגם ספר תורה שנגרם לזול לכבודו על ידי אונס נשים עליו.

אך **החיד"א בש"ת חיים שאל** (סי' יב) כתב שאין חיוב התענית בנפילת הספר תורה מעיקר הדין, ואינו אלא מנהג שנהגו להתענות מי שנפל ספר התורה מידי, וסברא יש בדבר שצריך כפרה לפי שבא לזול לספר התורה על ידו. **ובאגרות הרמ"ז** (סי' לו) כתב שמי שנפל ספר תורה מידו יתענה ג' הפסקות משבת לשבת. וכתב **החיד"א** שמידת חסידות היא, ודי בתענית פחות מזה, וכתב עוד שכל זה על מי שספר התורה נפל מידי אבל הרואים אינם צריכים להתענות כלל.

כתיבת שם המחבר על ספרו

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. בשם **הגדולים** (ספרים מערכת ז אות כו) כתב בדבר ספר הזכרונות המדבר בדינים שקצת העם נכשלים בהם, ולא נזכר בספר מי חיברו, וידוע שחיברו הרב החסיד **מהר"ש אבוהב** אחד המיוחד מרבני ויניציא המחבר **שו"ת דבר שמואל**, ולרוב חסידותו לא הזכיר שמו עליו. והביא **החיד"א שבפנים מאירות** הסתפק בזה אם טוב לאדם לכתוב ולהדפיס ספר שחיבר בסתם ולא לומר מי המחבר, או שמא חיוב מוטל על המחבר להזכיר שהוא חיברו ושישא הספר את שמו, משום שמבואר בסוגייתנו שכל ת"ח שאומרים שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר. והשיב **בפנים מאירות** שמה שפתותיו דובבות אינו מחייב שהאומר שמועה יזכיר שם אומרה, שגם אם יאמר האומר את השמועה בסתם או בשם אחרים קמי שמיא גליא מי חידש סברא זו ושפתותיו דובבות, ומה שהיו מקפידים לומר בשם אומרה הטעם הוא כיון שכשיאמרו השמועה משם אומרה והוא אדם גדול השומע ישמע ויקבלה ועל ידי זה גורסים אותה ונותנים לב ללומדה ומחמת כן האומרה שפתותיו דובבות. ועל פי זה כתב שאותם מחברי ספרים שהעלימו שמם מחמת ענוה שפיר עשו, שמאחר שנתפשטו ספריהם על ידי הדפוס ויד הכל ממשמשת בהם ויכולים כולם ללמדם, שוב אין צריך להזכיר את שמם על שמועתם, וכל הלומד מדבריהם קמי שמיא גליא מי הוא המחבר ויהיו שפתותיו דובבות בקבר.

והביא **החיד"א** ראייה לזה ששפתותיו של בעל השמועה דובבות גם אם אין מזכירים את שמו, מסתם משנה וכל ההלכות הנאמרות במשניות וברייתות בסתם מבלי הזכיר שם אומרם, ואם איתא דלהיות שפתותיו דובבות הדבר מוכרח שזכירו שם אומרם, יקשה על רבינו הקדוש ותלמידיו למה לא אמרו כל דבר בשם אומרו כדי שיהיו שפתותיו דובבות, אלא מוכרח שאף אם לא יזכרו שמות בעל החדושים ההם לפניו נגלו תעלומות והאומרם שפתותיו דובבות, ואין החשש אלא רק שלא נקבלו, ולכן במשניות וברייתות שודאי מקבלים את דבריהם אין צריך להזכיר בשם אומרו. וזו היתה דעת הרמב"ם לכתוב כל ההלכות בסתם ולא להזכיר מקורם כדי שיקבלו הכל ועמו שכתב באגרותיו.

ועוד הביא מה שכתב **בספר חסידים** (סי' שסז), שחכמים הראשונים לא היו כותבים ספריהם בשמם ולא היו מניחים לכתוב שמם על ספריהם, כגון מי שחיבר תורת כהנים מכילתא ברייתות ומדרשים ואגדות ותקוני עולם כגון מסכת סופרים לא כתבו בספריהם אני פלוני בר פלוני כתבתי וחברתי זה הספר, כדי שלא יהנה מהעוה"ז ויפגום שכרו בעה"ב, או שהיו ממעטים לו בעוה"ז זרעו ושם טוב מזרעו כנגד הנאה שנהנה בעה"ז שקבל הנאה על שמו. הרי מבואר כדברי **הפנים מאירות** שטעם הזכרת השם למחבר ספר אינו אלא כדי שיקבלו מכח האומר דרב גובריה, אבל לענין שפתותיו דובבות אין צריך להזכיר שמו דקמי שמיא גליא מי בעל דברים וכשנאמר הדין או החידוש אפילו סתם הוא ברחמיו דובב שפתי ישנים.

אך ציין **החיד"א** למה שכתב בספר ים יששכר והוא פירוש תוספתא דביצה הנדפס בק"ק מיץ שנת תקכ"ט, שנתן טעם למזכירים שמותם על חבריהם. ואלו דברי **הים יששכר** (בהקדמה), שראה דעת המחברים שונים שיש שהעלימו זכרונם מעל ספריהם וחיבורם ולא כתבו מי המחבר ולא שם עירו, ויש שהעלו זכרונם בפרוטרוט, ויש שכתבו בדרך רמיזה בעלמא. ומתחילה שיבח את המעלימים שמותיהם מחמת גדולת ענותנותם. ואחר כך שיבח את המזכירים שמותיהם על חיבוריהם כדי שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר. ולאחר כל זאת הכריע שאף שאלו ואלו כוונתם לשם שמים מכל מקום טוב ונכון יותר להזכיר שם המחבר, והוא כיון שבמקום מחלוקת הפוסקים יש להכריע כמי שגדול מחברו בחכמה, ואם אין ידוע מי הוא המחבר אין ידעו אם גדול הוא או קטן. וגם ענין ענוה יש בזה, שאם יחלוק עליו מי שגדול ממנו יכריעו כגדול כיון שידעו שהוא המחבר, ולא יטעו לפסוק כמוותו נגד מי שגדול ממנו. ולכן נכון למחבר להזכיר שמו על חיבורו.

פסיקת רב לעצמו

כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו. דנו הפוסקים בדין מורה הוראה שהסתפק בדבר הלכה הנוגע לו עצמו, אם רשאי הוא להורות ההלכה לעצמו, או שמא יש ללמוד מסוגייתנו שאינו יכול לפסוק הלכה לעצמו, שכשם שאינו נאמן למסור הוראה של אחרים כשהיא נוגעת לו למעשה וצריך לחשוש שהוא עלול להטות ההוראה, כך גם יש לחשוש שלא יורה לעצמו.

והנה בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' צג) כתב שהחכם יכול תמיד להורות לעצמו ואינו חשוד בהטיית ההלכה לטובתו. ואכן, דעת הרבה פוסקים היא, שחכם יכול לעולם להורות הלכה לעצמו כמבואר בשו"ע הרב (קו"א יו"ד סי' יח סק"י). אולם יש שסוברים שלא בכל נידון בהלכה יכול החכם להורות לעצמו, וכן כתב הט"ז (יו"ד סי' יח סק"ט"ז) על מה שכתב שם (סעיף יח) הרמ"א שנהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו, אלא אותן הממונים מן הקהל, שמהדברים משמע שמעיקר הדין יכול אדם לאכול משחיטתו הוא לכתחילה, והקשה על זה הט"ז עיי"ש, והביא בשם הר"ש בפירושו למשנה שכתב שדווקא במקום שאין חזקה לאיסור, היינו שעד עתה היה הדבר מותר ועכשיו התעוררה השאלה אם יש לאסור את הדבר, בזה יכול החכם להורות לעצמו. אבל כשהחזק בדבר איסור, שעד עתה היה הדבר אסור ועכשיו התעוררה השאלה אם הותר, אין לו לחכם להורות לעצמו. ולפי זה כתב הט"ז בשאלה בשחיטה אם נעשתה כדן, שהשאלה היא אם התחדש היתר אכילה לבשר על ידי השחיטה, וההיתר עומד נגד חזקת האיסור שהיתה עד עכשיו, ואם כך מעיקר הדין אסור לו להורות לעצמו לאכול את הבשר. וכדעת הר"ש והט"ז סוברים עוד פוסקים (ראה תבואות שור סי' יח סק"ט, פרי מגדים בסדר הנהגת השואל אות ד).

אמנם יש מפרשים בדעת האוסרים להורות לעצמו במקום חזקה, שאף הם לא אסרו אלא לאחרים, שלא יאכלו מהוראתו שהורה לעצמו, אבל הוא עצמו פשוט שיכול להורות ולאכול (שו"ע הרב שם בדעת הט"ז).

ויש שכתבו, שאף הסוברים שאין לת"ח להורות לעצמו בדאיתחזק איסורא, היינו הוראה שאינה מפורשת בפוסקים, וצריך לדמות מילתא למילתא מסברא. וכמ"ש כיו"ב מרן הש"ע (סי' רמב ס"ט) בדין הוראה בפני רבו. אבל דבר המבואר בספרי הפוסקים, בודאי שרשאי להורות אף לעצמו.

ועיין בחזון איש (אמונה ובטחון פ"ג סי' ל) שהאריך בענין חשש שוחד בתלמידי חכמים, וכתב שחכמים לעולם אינם חשודים להטות האמת לטובתם, ומה שאסרה התורה ליטול שוחד הוא ענין מיוחד, ואינו מכלל המשפטים אלא מכלל החקים, שהרי לא אסרה תורה לת"ח להורות לעצמו, ות"ח רואה טריפה לעצמו אפילו אם הוא דל וכל חייו תלויים בזה. וכן הוא מורה לעצמו בחמץ שעבר עליו הפסח אף ברכוש גדול, ואם יורה להתיר, ואחד נרגן יהרהר אחריו שהפסד ממונו הטעהו, הרי זה מן המהרהרים אחרי רבם, כי אנו בטוחים בחכמים שהם מורמים מפחיתות כזאת, ולא יחשדו בהם אלא נעדרי הבינה וקטני הדעת אשר לא ידעו ולא יבינו נפש משכיל. ע"כ תמצית דבריו, ועיי"ש שהרחיב בדבר הרבה.

כבתו וצדקה

למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים אלו שבתות ויו"ט

ואכלת לפני ד' כו' למען תלמד ליראה ה"א כל הימים. בשם החי' הרי"מ זצ"ל ודרז"ל ביבמות (דף צג.) אלו שבתות וימים טובים כלומר כמו מעשר שני שאכילתה היה בירושלים להורות כי גם אכילה הוא עבודת ד' כן תלמד לעונג שבת ויו"ט לאכול לשם שמים ויחשב לך לעבודת ד' כמרוז"ל בכל דרכיך דעהו, ודפח"ח.

(שיח שרפי קודש, ראה)

שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן הוה

ולכן נתארך גלותינו על עון מחלוקת ושנאת חנם שהוא בינינו, שעדיין לא הטהרנו ממנו. שכל העולמות קשורים זה בזה, ובהראות פירוד בתחנות גורם דוגמת פירוד בשלשה אשר עליו ואין לך עבודה זרה גדולה מזו, ולכן אמרו בגמרא (יבמות צו:) שפעם אחת היתה מחלוקת בבית הכנסת של טבריה וקם אחד ואמר שבעבור אותו עון יהיה אותו בית הכנסת בית עבודה זרה מדה כנגד מדה וכן היה.

(ספר חרדים, פ"ז)

תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו בית תועבה

ואפשר שזה מרומז בקרא שלום רב לאוהבי תורתך שלא יפקדו זה על זה ואין למו מכשול של בית תועבה. הדר אקפיד טפי אמר חברותא נמי, אפשר דמש"ה איקפד עליהם שהם אמרו לו דרך תוכחה שיש עונש גדול למאן דאיקפד ובודאי זה הוא דוקא הוראה בחבירו דבר שאינו הגון חייב להוכיחו כדאיתא בברכות דף (לב.), אבל ברבו אין לומר דרך תוכחה וכדאי' בסנהדרין (פא.) לענין אביו, וכ"ש כבוד רבו דעדיף, וכן הוא ב"ד (סי' רמב) לכן איקפד עליהו וז"ש אח"כ אי אתם יודעים לפייס כבן אידי חבירו אף שהיה חבירו מ"מ לא דבר לי דרך תוכחה רק דרך פיוס.

(עיון יעקב, דף צו:)

למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים אלו שבתות ויו"ט

ואכלת לפני ד' כו' למען תלמד ליראה ה"א כל הימים. בשם החי' הרי"מ זצ"ל ודרז"ל ביבמות (דף צג.) אלו שבתות וימים טובים כלומר כמו מעשר שני שאכילתה היה בירושלים להורות כי גם אכילה הוא עבודת ד' כן תלמד לעונג שבת ויו"ט לאכול לשם שמים ויחשב לך לעבודת ד' כמרוז"ל בכל דרכיך דעהו, ודפח"ח.

(שיח שרפי קודש, ראה)

כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר

וזהו רמז במה שאמר החכם (שה"ש יז י), וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים, וארז"ל (יבמות צו.) שפתותיו דובבות בקבר. והענין כי כשמזכירים בזה העולם הלכה בשמו, גם שפתותיו מתנועעות בקבר באותה שעה, דומה למה שעושה היין הטוב כמו שכתבתי. וגם הפירות מתעפשים בזמן שהאילנות מוציאים פרח ויציצו ציץ. מכל אלו הדברים יש עדות נאמנה על שהאדם עושה גם כן רושם למעלה וכל פסיעותיו שהוא פוסע למטה בין לטוב ובין לרע. וזה מהצד שנברא מהעליונים בצלם אלהים,

(שני לוחות הברית, תולדות אדם שער הגדול)

(שיח שרפי קודש, ראה)

היכלי תורה

רשת שיעורי תורה

בוא ברוך השם

בשם רבבות אלפי ישראל
המשתתפים תמידין כסדרן בשיעורי התורה
שע"י רשת השיעורים 'היכלי תורה'
מקדמים אנו כברכה את פני איש האשכולות
אשר רוח בו, המוסר גופו ונפשו להרמת קרן התורה
יומם ולילה לא ישבות
מגרולי מרביצי התורה בדורינו
הגה"צ רבי **יהושע לייפער שליט"א**

מו"ץ דשיכון סקווירא ומאנסי
מייסד ונשיא מכון 'עוז והדר'

לרגל בואו לארצנו הקדושה
לבקר במעונם של גדולי ישראל המלווים את
פעולות המכון, ולמען הגדלת פעלים לתורה וליראה.
יהי ה' עימו ירכיבהו על במתי ארץ ברוחניות וגשמיות
והיה בעץ שתול וכו'

יברך ה' חילו ופועל ידו ירצה ובכל אשר יפנה יצליח
להרים ולרומם קרן התורה הקדושה

הנהלת רשת השיעורים צוות מגידי השיעורים

תנו כבוד לתורה

בשל פניות ידידים רבים מארץ ישראל ומחול'ל,
המבקשים לתאם את השתתפותם במעמד ההיסטורי הכביר של

סי'ום הש'ים

על ידי מכון 'עוז והדר' בארץ ישראל
בנשיאות הגאון הגדול רבי יהושע לייפער שליט'א
לכבודו של הנגיד התורני הדגול הר"ר חיים הערש פריעדמאן שליט'א

הננו להודיע לכל חברי המכון לשלוחותיו, ידידי 'עוז והדר',
התורמים הדגולים ובני משפחותיהם
כי הארוע החגיגי, במעמד מרגן ורבנן גדולי ומאורי הדור
אלופי ישראל ומנהיגיו שליט'א,

יתקיים אי"ה ביום רביעי אור לח"י בטבת תשס"ח,
באולמי אווניו קרית שדה התעופה בלוד
(ולא כפי שפורסם עד עתה)

הזמנות כבוד תישלחנה לאחר החגים הבעל"ט

שישו ושמחו בשמחת התורה

הועדה המכינה